

Revista Revistelor

Convorbiri Literare (Noembrie), conține câteva traduceri în versuri, câteva scrisori relative la boala lui Eminescu și mai multe studii istorice, despre care va fi vorba în „V. R.”, când ele vor fi isprăvite, ori când vor eși în volum. Ținem să relevăm aici recenzia d-lui Em. P. asupra cărții d-lui D. Stănescu: *Viața religioasă la Români și Influența ei asupra Vieții Publice...* Cartea a fost scrisă pentru „jubileul de 40 de ani”—tot pentru el!—și pe baza acestei opere autorul a mai cișligat încă ceva: a fost recomandat de Sinod ca profesor la facultatea de teologie.—Și, din rezumarea recenziei d-lui Em. P. vor vedea și ceilalți noștri *cine* e însărcinat, la noi, cu lucrările oficiale și *cum* se recomandă la noi profesori universitari pe baza operelor științifice... D. Em. P. *dovedește* că: Autorul jubilar citează cronici fără să le cunoască (și elevii din cl. VIII le cunosc!), că autorul jubilar citează colecții de documente, etc., fără să le cunoască, că autorul jubilar *utilizează* cu o fidelitate vrednică de altă cauză pe Melhisedek, fără să-l citeze (cum vedeți acest autor citează ceea ce n'a cetit, și nu citează ceea ce n'a preacetit), că autorul jubilar nu poate ceti documente, că autorul jubilar își împarte istoria în perioade, după necesitățile tipografice, că autorul jubilar

uneori nu știe numele persoanelor istorice de care vorbește, că jubilarul autor, stăpinit încă, probabil,—credem noi,—de amintirea recentă a luptelor trecute care acum îl îndreptătesc să-și pună ochiul pe o catedră universitară, întrebuințează termeni electorali ca: „...puse pe [mitropolitul] Atanasie să manevreze!! etc.—Și o să vedeți după ce se va instala bine pe catedra sa, cum o să vorbească, și acest domn, în numele științei, moralei, religiei!!

Sămănătorul (numerele de pe Noembrie), dela retragerea d-lui Iorga, conține, în locul articolelor fostului director, niște cronice relative, mai mult sau mai puțin, la chestii la ordinea zilei.—Din cele patru numere remarcăm o frumoasă năvelă a d-lui Sadoveanu care încă nu s'a isprăvit, un minunat sonet al d-lui St. O. Iosif: „Șincai”, poezii de d. Anghel, Doinaru, cronici de d. Scurtu și o regulată și pioasă dare de samă a conținutului ziarului d-lui Iorga.

Luceafărul (Octombrie). Revista întoarsă „acasă”, la Sibiu, făgăduiește mai multe îmbunătățiri: urmărirea mai deaproape a chestiunilor la ordinea zilei, a chestiilor bisericesti și mai ales școlare, a celor economice, a celor sociale; îngrijirea mai de aproape a literaturii și a „celorlalte arte”; reproduceri din pictura clasică; un adaos muzical,—acestea din urma

dacă revistei îi „vor permite mijloacele”. — Remarcăm din acest număr poezia lui Goga „O rază” reproducă din „Viața Românească”, o novelă de d. Agirbiceanu („O Inimă”) și „Scrisoarea din București” a d-lui G. Bogdan-Duică, care, cu drept cuvânt, nu se entuziasmează de congresul proprietății literare ținut la București.

Revista Politică și Literară (Blaj, Noembrie). D. Dr. Augustin Bunea răspunde la întrebarea de ce se due Românii în America. Cauza, cu drept cuvânt credem, căci alia nu poate fi, o găsește în sărăcia poporului de jos, la înlăturarea căreia autorul constată că nu se lucrează cum ar trebui. Și noi avem Evreii noștri, zice autorul, — dar constatăm, cu durere, că autorul dă exemple de spoliatori numai dintre Români. D-șă crede că băncile populare iau procente prea mari dela țărani, — la care, în acelaș număr, răspunde d. Iustin Brut Hodosu, că băncile iau cel mai mic procent posibil și că înainte de ele, procentele erau exorbitante. — D. Dr. Cassiu Maniu face o critică filozofică a sistemului de guvernare din Ungaria, enumerând „cîteva legi recunoscută ca indispensabile pentru o dreaptă ocîrmuire”, dintre care prima și cea mai însemnată, la care, credem, se reduc toate, este că: „Constituțiunea politică trebuie să fie în armonie desăvirșită cu constituțiunea socială a unei țări”, — și arătînd că „sistemul actual de ocîrmuire [din Ungaria] se vede a fi păcătos în păcatul necunoștinței acestor mari și imprescriptibile legi ale societății omonești”. Sistemul ungaresc nu vrea să țină samă do „cea mai mare, cea mai completă, cea mai durătoare asociațiune” națiunea, care are „caracterul concret al unei armate” cu o erarhie, cu un scop comun, cu o instrucțiune specială, cu tradițiuni, cu un țel hotărît... Cetățenii, încheie d. Maniu, să-și cu-

noască, *toți*, drepturile și datorile politice, căci „un sistem de ocîrmuire ignorant numai între cetățeni ignoranți, săraci și deșosiți se poate susține”, — ceea ce, traducînd ignorant prin abuziv, căci acesta e termenul adevărat, se poate aplica și situației noastre, căci avem și aici, în România o naționalitate oprimată: țărănimă-Rumîni! — Mai remarcăm *O săptămînă în țară*, note cu creionul, cu un creion fin, de d. A. Ciura, *O Excursie*, schiță de d. I. Agirbiceanu, un sonet, *Vremuri*, de d. Iosif, *Feciorul Popii Zaharie* de A. Melin, o poezie de Dafin, etc.

Junimea Literară (Octombrie și Noembrie). — O conferință, asupra lui Coșbuc și Goga, de d-na Aspasia Luția, versuri de colaboratorii obișnuiți ai revistei etc. și două studii ale d-lui Liviu Marian: „Ion Gorun” și „Poezia și Alcoolul”. În primul din aceste două studii, d. Marian pune încă odată o problemă, care se vede că pe unia îi preocupă mult și anume: tăcerea criticii și indiferența publicului față cu opera d-lui Gorun. — D. Marian explică lucrul prin faptul că d. Gorun n'are „anici plățiți sau interesați” și prin faptul că d. Gorun, necunoscînd tirania publicului sau a criticii, ce ar dori să scrie așa și nu altfel, scrie pentru *sine*... „Tăcerea, care s'a făcut în jurul celor două volume ale sale, tăcere condamnabilă, pe care o explică, pe lângă ignoranța și răutatea criticii, modestia și mîndria totodată a scriitorului... etc...” Și, fiindcă și *Revista Politică și Literară* dela Blaj, pune aceeași problemă și răspunde cam tot așa („El [d. Gorun] nu încearcă nicăiri să se coboare pînă la public...” — „Acși ce vor să-l înțeleagă, trebuie să se ridice ei înșiși la el — și, la urma urmei, marele public e măgulit a crede că e lucru mult mai lesnicuș, ca alții să se coboare la el, decît el să-și ia însuș această osteneală”. — „Fi-vor oare

în toată țara noastră zece oameni, care au rotit această carte [„Robinson în țara românească” ?...],—ni se pare interesant ca, lăsând la o parte pe d. Gorun, să ne oprim puțin asupra ecvației dintre public, critică și autori.—Se poate admite ca un scriitor, din pricina marelui său geniu, să fie alit de superior contemporanilor, încât să nu fie priceput decît peste... o sută, două, de ani. Cunoaștem un singur exemplu: Shakespeare.—și încă ne îndoiim dacă *azi* s'ar mai putea repeta această *nercunoaștere*.—Sînt scriitori alit de *artiști*, ca frații Goncourt, care nu pot fi gustați decît în sferele pur intelectuale: aceștia sînt foarte apreciați, dar n'au celtori numeroși.—Sînt scriitori mari, ca Zola, care sînt foarte celiți, în toate păturile, în cele intelectuale pentru partea artistică a operei lor, în cele populare pentru partea senzatională a operei lor.—Sînt, apoi, scriitori proști, care sînt foarte celiți, dar de loc gustați în lumea intelectualilor: Georges Ohnet etc. (vezi Jules Lemaitre despre acest din urmă scriitor).—Un scriitor care, avînd talent, să nu fie celiț de nimene, nu există!... Dar poate în țara noastră să fie altmîntrelea? Să vedem! Să luăm pe Brătescu-Voinești. Își face reclamă? Nu! I se face reclamă? Nu! Iată i-a eșit volumul de o lună și jumătate și nu s'a vorbit mai de loc de el. Cele mai multe reviste nici nu l'au anunțat. Opera lui Brătescu e o *scoborîre* la public? Nu. Nu e în literatura românească un scriitor mai fin!... Și, cu toate acestea, e *foarte* răspîndit, *foarte* apreciat și e singurul scriitor, mise pare, pe care *nimeni* nu-l contestă!... Și, ce scriitor român a fost nedreptățit de critică și de public (vorbind de majoritatea criticilor și a publicului)? Goga, Sadoveanu, Coșbuc?... Nu, domnilor, nu fiți așa de pesimiști! Publicul românesc nu e alit de timpit! Critica nu e așa de ignorantă și de

rea!... Și cum s'ar putea explica conjurația între public și critică, căci *trebuie* admisă numai decît o conjurație! Și susținătorii acestor „teorii”, își dau ei samă cit de jignitoare sînt ele pentru un Goga, un Sadoveanu, un Brătescu, etc.? Dacă nu poți avea trecere decît grație reclamei ce țîo faci ori „scoborîții”, atunci trecerea de care se bucură aceștia.....?

În al doilea studiu, d. Marian arată rezultatul unei anchete întreprinsă de o revistă germană relativ la alcoolul consumat de poeți. Rezultatul anchetei e că marea majoritate a scriitorilor se pronunță în contra alcoolului, ca excitant intelectual și pentru o consumare cumpătată în momentele de recreație (după masă, petreceri, etc.) D. Marian sfîrșește cu o întrebare indiscretă: Ce atitudine observă scriitorii noștri față de alcool?—D-sa cere răspunsuri, dar e inutil, căci în mica noastră țară oricine cunoaște statistica acestei chestii!

Economia Națională. (No. 10 și 11, Octombrie—Noembrie 1906).—În Problema noastră agrară, d. P. S. Aurelian, autorul proiectului Casei rurale, pledează pentru înființarea unui Credit țărănesc ca așezămînt de interes public, spre a înlesni sătenilor puțința de a cumpăra pămînt, *cînd se află de vînzare*. O asemenea instituție ar contribui la rezolvirea chestiei țărănești, care trebuie să ne preocupe pe toți „pentru a nu lăsa moștenitorilor noștri situații tulburate”.—În Istoria învățămîntului nostru comercial d. N. Idieru tratează „prima perioadă” care se ridică până la anul 1864, data punerii în aplicare a Legii asupra instrucțiunii publice. Prevăzut prin Regulamentul Organic, acest învățămînt a fost introdus în țară abia în anii 1838 și 1844, și atunci numai într-o formă cu totul embrionară, ea cursuri de contabilitate în școlile primare din Iași și Brăila.—Rolul bănel-

lor în mișcarea comercială este un articol în care d. C. I. Florea studiază băncile de emisiune—mai pretutindeni monopolizate—și băncile particulare. Misiunea esențială a celor dintâi este regularea creditului public. Banca Națională a României, înființată la 1880 după modelul celei belgiene, pe lângă serviciile însemnate aduse, în cei 25 ani de existență, particularilor și statului (acesta a încasat 39½ milioane din taxe, impozite și beneficii) a avut un rol providențial pentru creditul nostru mai ales în anii de criză 1884, 1894 și 1899. Băncilor particulare este mai ales rezervat rolul de a aduna capitalurile formate prin economie și a le pune la îndemâna întreprinzătorilor. Cea dintâi bancă în România a fost Banca Moldovei înființată la Iași în 1856; abia peste 19 ani a fost întemeiată la București Banca României. Astăzi avem 5 bănci particulare mai însemnate, dar noi mai lucrăm și cu alte 23 bănci din străinătate, fără a mai pune la număr băncile de stat.—Într'un articol semnat „Economia Națională” redacțiunea aprobă memoriul micilor industriași și al patronilor meseriași, care cer să li se acorde și lor avantajele legii pentru încurajarea industriei naționale.—D. C. I. Baicoianu în *Cronica parlamentară* face aprecieri critice îndreptățite asupra legislațiunii economice anunțate prin ultimul mesaj de deschideră a corpurilor legislative; apoi bătându-i guvernului faptul că nu dau din vreme în discuția publicului proiectele de legi, precum și camerelor că se resemnează a se transforma în „biurouri de înregistrare”, se întreabă cu drept cuvânt: „cine nu vede că regimul constituțional în vigoare pare a se apropia de faliment?”—În „Cronica Economică” d. V. S. Moga se plinge de scumpețea obiectelor de primă necesitate și de nepăsarea edililor de a lua măsuri în favoarea populației sărace. După

prețurile pieței de cereale, ar trebui să se vîndă cu 15 bani în loc de 25, kilogramul de pine de grâu.

Arhiva (Noembrie 1906).—În *Expoziția și ideea unității naționale*, articol care ar putea avea drept motto: „Carthago delenda est”, d. A. D. Xenopol se ocupă de așteptările și speranțele pe care expoziția le-a înțărît în inimile tuturor Romînilor, pentru a... conchide: „M'am gîndit atunci că cine mai adine, mai frumos și mai puternic a rostit aceste așteptări, acestea speranțe, decît Rîria, în strălucirile ei versuri?” Versurile urmează.—Dl. A. G. Mavrocordat sfîrșește în acest Nr. „studiul lui Dante”, început în No. precedent de către d. A. G. Mavrocordat. Studiul este o simplă recenziune a traducerii făcuto de d. N. Gane după *Înfernul*. Recenzentul arată importanța acestei traduceri pentru literatura romînă, stăruie asupra greutăților cu care traducătorul avea să lupte, și pune în evidență unele lipsuri, recomandînd d-lui Gane să le aibă în vedere la o edițiune viitoare.—Arhiva ș-a asociat un prețios colaborator în persoana medicului psihiatru dr. Zosin, care chiar în acest număr se ocupă, deocamdată, de Teatrul ieșan. D-sa prezintă publicului pe artistul Aurel Petrescu, dar mai ales laudă pe d. H. G. Leca, Directorul teatrului ieșan, pentru lupta ce o duce contra curentului de mercantilizare, care cuprinde adeseori capete foarte distinse și nu cruță nici teatrele... Articolul cade ca o ironie din cale afară prea crudă în împrejurările recente, în care d. Leca s-a demis din funcțiunea sa de Director al teatrului ieșan.

Statistica, (Noembrie 1906).—În continuarea corcălărilor sale cu privire la puterea politică a fiecărui județ în parlament, d. I. Scărlătescu constată că numărul senatorilor, fixat prin Constituție pentru fiecare județ, nu este proporțional nici cu valoarea veni-

tului impozabil al proprietăților și nici măcar cu numărul alegătorilor din fiecare județ. Pe cînd numai 10 județele (2 din Moldova) se apropie de acea proporționalitate *statistică*, 14 (10 din Moldova) o întrec, iar 6 (toate din Muntenia) sînt reprezentate printr'un număr mai mic de senatori de cît s'ar cuveni, dacă s'ar ținea samă de valoarea venitului. Concluzia, extrem de interesantă, este: „...se impune o nouă repartiziune a scaunelor de senator, cu atît mai mult cu cît este vorba de o înaltă instituțiune politică, a cărei bază trebuie neapărat să fie întemeiată pe principiul sacru al justiției.”—Astfel autorul, pe temeiul *justiției statistice* caută să rezolve o problemă ale cărei date determinante—după cum vedem—îi sînt cu desăvîrșire necunoscute. Intradevăr, d-sa nu ține nici o samă de împrejurările istorice în care s'a făcut odinioară repartiziunea senatorilor între cele două principate; și cu toate acestea, dacă s'ar fi raportat chiar numai la cifrele sale, încă ar fi putut face următoarea, tardivă, dar totuși esențială descoperire; atunci cînd s'a proclamat Constituția, repartiziunea senatorilor s'a făcut în vederea unei perfecte proporționalități între numărul total al senatorilor și numărul unităților administrative (județe) din cele două țări surori. Mai aflu apoi d. Scărlătescu că acea proporționalitate nu apare astăzi decît foarte puțin știrbită, prin faptul că Moldova a pierdut cele trei județe băsărabene...

Buletinul Societății politice (No. 10, Octombrie 1906).

Numărul este consacrat în întregime chestiunii privitoare la sporirea alimențării cu apă a orașului București după recentul proiect al d-lui Lindley, și cuprinde documentele după care putem judeca natura cunoscutului conflict nu de mult ivit între Consiliul tehnic superior și Primăria capitalei.

Se știe că orașul București se alimen-

tează cu apă adusă din comuna Bragadiru și că debitul actual ne mai fiind îndestulător pentru nevoile curente, Primăria s'a hotărît a face captări nouă. În loc însă de a urma programul lucrărilor aprobate, la punctul Slobozia, administrația actuală sfătuită de inginerul său contractant d. Lyndley, ține să execute lucrările de captare în localitatea Ulmi. Acest proiect, supus aprobării Consiliului tehnic a fost respins, între altele, pentru motivul mai principal că lucrările de la Ulmi ar putea provoca o scădere a debitului actual de la Bragadiru. În întimpinarea sa, inginerul Lindley răspunde la această obiecțiune că incidentul s'ar fi putut evita dacă Consiliul tehnic, înainte de emiterea avizului său, i-ar fi procurat

„ocazia să-i prezinte informațiunile trebuitoare”; iar Primăria capitalei, înăntînd ministrului său această „întîmpinare,” cere aprobarea proiectului pe motivul că d-sa „nu se poate preocupa de supărările profesionale ale onor. d-ni ingineri, jigniți în amorul lor propriu.”—Față cu aceste ironii tendențioase, Consiliul întrunit din nou, încheie în unanimitate un al doilea jurnal, în care discută iarăși, și mai pe larg, chestiunea tehnică, condamînd pentru a doua oară proiectul Lindley.

Este remarcabilă, și poate interesa chiar pe profanii de hidrologie, partea finală a acestui din urmă jurnal, unde, după ce Consiliul se plinge de deconsiderarea avizelor sale, „roagă pe Președintele său, d. ministru al Lucrărilor publice, să bine-voiască a chibzui dacă în asemenea condițiuni mai este loc a-i trimite spre examinare proiectele Primăriei Capitalei”...

Revista Generală a Invățămîntului. (București, Decembrie).—*D. Haret*, în Militarizarea Școlilor—arată absurditatea noii reforme din toate punctele de vedere. „Chiar din punctul de vedere al educației fizice, militarizarea școlilor va aduce numai

rău și nici un bine". Pe noii agenți educatori—instructorii militari—autorul îi recomandă ca pe adevărate brute de cazarmă, referindu-se la mai multe cazuri bine cunoscute din București: „La un liceu, instructorul militar pedepsește pe școlari cu închisoarea până la miezul nopții. Aiurea-i pune în genunchi în curte cu ochii la soare. Altul își exercită în toate zilele pumnii și palmele pe capetele elevilor. Contra unuia, un elev din cursul superior se plinge la Director că a fost injurat în mod trivial.—„Eu nu te-am injurat pe d-ta, am injurat clasa întreagă!...” Unul răspunde curat:—„Ce vrei d-le? Eu sint învățat să injur, și nu am să mă desvâț acum, de hatirul d-tale!!” Cît costă această reformă? Numai 1,000,000 pe an.

Viața Științifică. (București, Iulie-August-Sept.).—Dr. V. Babeș, face citova observațiuni asupra învățămîntului secundar. Un articol de diletantism pedagogic al savantului bacteriolog. Pedagogia a ajuns epidemică mai cu seamă între medicii: nu de mult, d. dr. Manolescu, fostul director al serviciului sanitar, a picat victima unei broșuri cam cu aceleași simptome. Advocății n'au fost cruțați nici ei de această boală: cazul mai complicat al d-lui Meitani e tipic, și-i vom pune diagnosticul cu altă ocazie. D'. Dr. Babeș voește schimbarea din temelie a organizării actuale a învățămîntului secundar pentru că... nu produce reproducători de rasă: „Fetele de măritat, mai mult în mod forțat și interesat, vor preferi pe un tinăr plin de știință și cu diplome brilante, dar prăpădit ca sănătate și stingaci, unui tinar mai puțin savant, dar sănatos. În adevăr, și progenitura acestor degenerați, prin proa multă învățatură va fi inferioară aceleia a unui tinăr care va fi cultivat totdeauna corpul și simțurile sale. Astfel deci, și igiena și simțul natural al femeii în selecțiunea sa desa-

probă sistemul de astăzi al învățămîntului.” Cînd? Acum cînd învățămîntul secundar e sub regimul militarizării? Așadar consultarea simțului natural al femeii e cauza militarizării școalelor! Aviz d-lui Panu, care pînă acum se declară nedumerit asupra etiologiei noiei reforme. Autorul se ridică cu toată puterea împotriva limbilor moarte și a matematicilor (?) declarînd că: „Dispozițiunea pentru matematică și pentru muzică(!) este o facultate particulară... Poate 10% (?) din elevi posedă această facultate;” citează pe *Griesbach*; ia de model pe Anglia, și încheie în numele Pedagogiei moderne.

Săptămîna. (Noembrie). Trăim în vremuri biblice. Niciodată țara aceasta n'a avut atîția profeți și apostoli. Toți vorbesc apocaliptic, toți vor ciferează, toți fac gesturi furioase, pentru că toți sint „îndrumători”. D. Panu a observat cîndva, vorbind de Conta mi se pare, că ceea ce lipsește azi sint *cugelătorii* și spiritele cu *putere de observație*... În publicistica noastră e o adevărată invazie a mediocrității. Ridicîndu-se în numele *poporului*, al *trecutului* și al *creștinismului*, profeții noștri se și sint datori să vorbească ca poporul și ca autorii trioadelor... „Profetul” nu e creștin în realitate, nu vorbește acasă decît franțuzește, are un dispreț suveran pentru popor,—dar el, mic burghez care-și încasază lunar camăta unui capilalaș oarecare, vorbește veșnic în numele „naționalismului”, „creștinismului” și „idealismului”... Și tot ce e altfel decît dînsul, el ori îl desființează... într'o fițiică oarecare, ori îl transfigurează după propria-i asemănare! Așa, Eminescu, nu mai e poetul nihilist al durerii universale, poetul *omeneșc* care a supt și a resfrînt cultura europeană, ci e, adică a devenit, un *flăcăoandru* care a cîntat din trișca, un fel de badea *Mihalache* Eminescu etc. etc.

Acești profeti afectează un mare dispreț pentru cultura europeană, dar mai ales pentru cea franceză... Acoști profeti luptă fără odihnă în contra tuturor dscadențelor — din celelalte țări europene și din America... În ultimul timp dau lovituri de moarte ministerului Clémenceau, căci profetii sînt papalini.—Fiind profeti, ei vorbesc în fraze scurte, sacadate și inspirate! „Spirit de observație”? Dar ce nevoie are de asemenea lucru un profet inspirat de Dubul Sfiat? „Cugetare”? dar aceasta e o manifestare de „decadență”, e „raționalism”! Și ați observat, desigur, că în toate scrierile lor, acești apostoli mai mari și mai mici, nu întrebunțează forma de cugetare cunoscută sub numele desilogism! — „Așa e! Așa trebuie să fie!” spun ei,—și, încercă să nu-i crezi pe cuvînt! Sînt în stare să asmuțe împotriva-ți întreaga lor ceată de proseliți... Instinctualismul întunecat a luat, în cultura noastră actuală, locul intelectualismului!... Și iată unul rămas din cealaltă generație, iată un „franțuzit”, un „voltairian” (anathemă sit!), un cugetător, un om a cărei putere de observație e fără milă, un om care-și păstrează încă cumpătul în mijlocul acestui iureș de instinctivitate! Iată un om care n'are de loc stola de „profet”, care nu vorbește cu ochii injectați, iată un om care știe să ridă bine! E d. George Panu, un cugetător și un observator nemilos, un om de o inteligență și de o ironie în afară de linie! D. George Panu, pe care profetii nu-l pot suferi, de care însă se tem și abia dacă îndrăznesc să-l mîrșe puțin, cu speranța că nu-i va băga în samă! Și cine nu cetește *Săptămîna* sa, se lipsește de unica plăcere intelectuală pe care și-o poate da vre-o publicație rominească! Că e o revistă și politică și că nu le interesează politica? Dar ce-mi pasă mie de tema pe care

o discută d. Panu? Nu mă interesează mult ce face cutare partid, dar mă desfată logica și ironia pe care, cu acest prilej, le cheltuește d. Panu! —Dar, d. Panu, spirit cultivat și multilateral, atinge atitea chestii!

Iată, de pildă, vorbind de „desființarea pedepsei adulterului” în Franța, ce observații fine psihologice face asupra a ceea ce se numește „curte”... Sau receozia plină de humor a piesei d-lui Cerkex, *Gemenii*, sau—gen în care d. Panu poate sta alături cu Caragiale—portretul admirabil al *pasionatului pentru știri politice*... Dar, în acest loc, voim să rezumăm articolele d-lui Panu asupra Militărizării școlilor, articole în care acest scriitor a exprimat atitea voderi juste! Sînt pagini de „pedagogie” care trebnesc să facă vorzi de invidie pe pedagogii neștri oficiali, negustori de vorbe goale... Se știe de toată lumea că populația școlară a țării s'a împărțit în cinci unități paralele cu cele patru corpuri de armată și divizia din Dobrogea: că sînt trei obiecte „militare” a căror notă e ca orice altă notă, că e un instructor militar cu puteri militare, un iuspector militar general, că partea civilă a școlilor e oarecum la ordinele celei militare, că patrulele militare sînt însărcinate cu poliția elevilor, că oricine—și *d-ta cetitorule!*—dacă nu dai dovezi de entuziazm pentru această militarizare, ești pasibil de pedepse: dat în judecată; condamnat!... ea sub Plehve în sfința (profetilor) Rusie! Iată acum cîteva din argumentele d-lui Panu împotriva acestui odios atentat la cultura neamului rominec: 1) Ca și în Franța, unde înainte de 1870 pu era un spirit militarist, deși poporul era războinic, așa și la noi, acest „militarism” care e o plantă exotica, poate da naștere la planta veninuasă a antimilitarismului, ca reacție exagerată. 2) Prin această militarizare se'ntroduce un serviciu militar de 8 ani

cit e în liceu plus *1 an* cînd e chemat sub steag, — pe cînd cei care fac numai clasele primare, (trai incuți deci) fac numai trei ani, — pe cînd stagiul de cinci ori șapte ani de ultimă dată a fost socotit ca prea mare, — pe cînd în Franța, Germania s'a redus la doi ani, — pe cînd la noi se propune stagiul de doi ani, — pe cînd legea *recunoaște* că un bachelareat n'are nevoie decît de un an!... Deci această „militarizare“ contravine legii de recrutare și principiilor care prezică la fixarea termenului stagiului!

3) Această reformă, care vrea să treacă drept o măsură de igienă, este menită să distrugă organismul copiilor: se impun copiilor aceleași exerciții ca și tinerilor de 21 de ani; se impun tuturilor copiilor, debili, fără înălțimea cerută, fără capacitatea toracică, etc. (ce se cor la *recrutare*) aceleași exerciții ca și tinerilor de 21 *selecționați* prin cercetarea medicului! Jocurile gimnastice (higienice!) sînt altceva decît *penibilele* exerciții militare, care au de scop de a pregăti pe *oameni formați și voinici*, pentru războiu!... Nu se pregătesc, pentru războiu, *copiii*! 4) Se crede că vina altilor se hilodiri de prin școli, reclamate și prin ziare, ar fi instructorii militari și că prin *ordine* cătră ei lucrul s'ar îmbunătăți. Dar instructorul militar *făc armată*, el nu se poate juca de-a păpușele, și, dacă vreați „militărie“, aveți *militărie*! Regimul e de vină! 5) Această „militarizare“ cere cheltueli de milioane. Mai bine cu aceste milioane să se îmbunătățească, armata adevărată, pe care cea bulgărească o întrece... Și apoi, cei 300 franci impuși pentru „militarizare“ comunelor rurale, de unde îi vor scoate ele, cînd bugetul lor e uneori de cîteva ori numai mai mare decît această sumă? 6) „Militarizarea“ coborînd nivelul învățămîntului și deci al culturii țării, pregătirea copiilor în vederea războiului, va avea un efect contrar decît cel do-

rit: un popor inferior culturalicește este *învins* în războiu! — D. Panu sîrșește prin a se mira cum de cetățenii nu înțeleg gravitatea faptului și nu protestează, — căci nu e o chestie politică... Dacă ar fi o chestie politică, zice d. Panu... o, de mult s'ar fi făcut întruniri de protestare!

La Nouvelle Revue, (Noembrie 1906). Congresul partidului socialist italian ținut la Roma în Octombrie, dă prilej unuia dintre colaboratorii revistei să se ocupe de socialismul italian. În articolul său, Raqueni arată că acest congres va avea o mare însemnătate în istoria socialismului italian, pentru că prin el s'a dat la iveală căderea sindicalismului, adică a extremei stîngi a socialismului. În adevăr, în partidul socialist italian se manifestă trei tendințe principale: reformismul, sindicalismul și integralismul. Reformiștii, în frunte cu Turati și Bisolati, formează dreapta partidului socialist, au un program practic realizabil: orotirea muncii, reforma impozitelor, micșurarea cheltuelilor militare, votul universal etc. și urmăresc ridicarea treptată a proletariatului pe cale economică și culturală. Sindicaliștii, în fruntea cărora se află Labriola, Walter, Leone și alții, văd numai în sindicatele muncitoare mintuirea proletariatului și sînt foarte intransigenți în relațiile cu burghezimea: ei nu admit participarea socialiștilor la administrațiile publice burheze și fac o puternică propagandă anti-militaristă. Integraliștii formează centrul partidului socialist italian și au în frunte pe Enrico Ferri, Morgari, Cabrini și alții. Ei primesc tot cei mai puțin excesiv în celelalte două grupări extreme, nu exclud acțiunea sindicalistă, după cum ne sfat nici contra participării la viața politică a burgheziei și urmăresc ținta supremă a partidului socialist: socializarea producțiunii. În acest congres, cele două grupări mai moderate, re-

formişlii și integralişti, s'au unit și au pus în mare minoritate pe sindicaliștii extremi, față de revoluția cărora ei opun evoluția.—Programul de reforme al reformiştilor este considerat ca bun chiar de unii dintre conservatori, care înțeleg că soarta proletariatului trebuie îmbunătățită pentru ca ridicarea muncitorimei să nu se facă în chip prea violent. Și autorul își sfirșește articolul cu constatarea că, pentru a se realiza reformele economice de care are nevoie poporul italian, ar trebui să vie un minister socialist-reformist prezidat de Turati ori Bissolati, și cu afirmarea că regele Victor Emmanuel ar vedea cu ochi buni—după cum i se spune autorului din izvor sigur—un minister prezidat de un socialist de valoarea lui Turati ori a lui Bissolati.

Mercur de France, (Noembrie 1906). De sigur că Stendhal nu și-a creat un renume universal și nu ocupă un loc însemnat în literatura franceză prin a sa „Istorie a picturii în Italia”; cu toate acestea, fiindcă în totdeauna istoricul creării și dezvoltării unei opere intelectuale, fazele prin care a trecut și împrejurările care au ajutat-o sau au ținut-o în loc, ne dau oarecum și ceva din fizionomia sufletului scriitorului, de aceea articolul prin care Paul Arbolet arată cum și-a scris Stendhal „Istoria picturii în Italia” aduce o însemnată contribuție la cunoașterea marelui romancier francez. Pe baza unor fragmente inedite din „Jurnalul” lui Stendhal și a unor scrisori de-ale lui către prieteni, autorul articolului arată cum i-a venit acestuia ideea de a scrie o istorie a picturii în Italia și fazele prin care a trecut lucrarea sa. În 1811 Stendhal se afla în Milan, unde era în legături de dragoste cu Angelina Pietragrua. Acolo cetind, pentru a se instrui, Istoria picturii de Lanzi, i-a venit în minte să scrie și el o astfel

de operă. Ceia ce-l îndemna era lipsa unei ocupațiuni care să-l distreze, dorința de a învăța mai bine limba italiană și de a se familiariza cu arta, și nevoia de bani. La început voia să traducă pur și simplu pe Lanzi; apoi își mai procură și alte lucrări: a lui Bossi și a lui Vasari, și, întorcându-se în Paris, în nouă luni cită a stat acolo, a scris 12 volume din lucrarea sa. Dar în 1812, plecând în campania din Rusia, a pierdut în drum, volumele corectate și adnotate de el. Reîntorcându-se în Franța, lasă în părăsire lucrarea. Însă în 1814, fiind iar la Milano, se apucă din nou de lucru și se lasă iarăși curind. Apoi nu mai e vorba de istoria picturii până la 1816 când Stendhal, silit de nevoia de bani, se apucă iar de scris și în 1817 lucrarea apare. Aceste întreruperi și reluări ne explică lacunele, curiozitățile și lipsa de proporție a acestei opere, pe care Stendhal a lucrat-o după mai mulți scriitori italieni, punând și oarecare observații și considerațiuni personale.

Revue des idées. (15 Noembrie 1906). *Andrée de Varenne* într'un articol Subiectivitatea materiei, bazându-se pe lucrările clasice ale lui Mill și Taine și pe cercetările fizicului Crookes ajunge la următoarele concluzii: Senzațiile noastre nu ne dau decât noțiuni de mișcare. N-avem dreptul de a afirma existența înafară de noi de cită a unui singur lucru: mișcarea. Ceia ce numim materie, corp, e subiectiv ca și culoarea, e numai efectul pe care-l face asupra noastră prin intermediarul simțurilor, mișcarea sau energia. Prin educația simțurilor noi am luat drept cauză a impresiilor noastre ceia ce nu-i decât rezultatul subiectiv, materia, corpurile, și am atribuit ca proprietăți acestei materii și acestor corpuri ceia ce e adevărata cauză a impresiilor noastre adică forța energiei și mișcarea. Materia nu-i un

suport sau un substrat al forței, după cum nici forța nu-i o proprietate a materiei.

În Diversele faze ale sentimentalității *Léon de Montesquieu* analizează ideile cuprinse în opera lui Paul Ritti „Metoda sentimentală”. În cursul său de Filosofie pozitivă, Comte a afirmat că motorul societății în mersul ei progresiv e inteligența. În Politica lui pozitivă a recunoscut însă preponderența sentimentului în viața omenească. Dar n-a reformulat legea evoluției sociale din acest punct de vedere. A baza evoluția socială pe evoluția sentimentelor a încercat Ritti, executorul testamentar și unul din discipolii actuali ai lui Comte. După acesta mersul doctrinelor care au fost elaborate în omeneire rezultă, în ultimă analiză, din evoluția sentimentelor. Condițiile de existență a ori cărei ființe alină de trei trebuințe esențiale: conservarea, relația cu mediul, modificarea sau ameliorarea. În ființa omenească considerind-o sub cele două aspecte ale ei, avem: Ca ființa vie: instinctul nutritiv și cel sexual corespunzând conservării; sentimentul mândriei și al vanității corespunzând relațiilor noastre cu mediul; și pentru modificarea situației noastre instinctul distrugerii și a construcției. Ca ființa socială avem înclinări altruiste: atașarea priu care ne asimilăm vieții sociale, venerația priu care ne supunem ei și bunătatea care ne împinge s-o ameliorăm. Aceste sentimente satisfac trebuințele vieții noastre individuale și colective și facultățile noastre speculative trebuie să se adapteze la natura lor. Din cele trei înclinări altruiste totdeauna predomină una și Ritti pretinde că în cursul evoluției sociale preponderența a aparținut în mod necesar, întâi atașării, apoi venerației și în fine bunătății. Do atri trei faze în evoluția societăților: Faza în care a predominat atașarea e reprezentată prin fetișismul, cea în care a predo-

minat venerația prin teologie și metafizică și cea în care predomină bunătatea, prin pozitivism. Pozitivismul nu reprezintă o doctrină ci însumă întemeierea unei nouă sentimentalități, o epocă a evoluției sociale în care preponderența aparține bunătății și tendințelor de ameliorare a vieții.

La Revue de l'Art ancien et moderne (novembre 1906).—În aparenta uniformitate a statuelor egiptene, d. G. Maspero descopere caractere care permit recunoașterea diferitelor „școli”. Autorul stabilește caracterele școlii tebane. Într'o corespondență din București, d. M. Montandon se ocupă de arta română și expoziția jubilară. În privința expoziției ne da următorul amănunt intim și inedit: pe cind la „bonne société” se rușina de stilul nostru național și chiar arhitecturii ar fi dorit să lucreze într'un „stil de expoziție”, d. Istrati a pus piciorul în prag și numai d-sale personal îi datorim astăzi faptul că expoziția „predică respectul și conservarea tradițiilor și a pitorescului local”. Corespondentul este mai ales entusiasmă de două pavilioane (acel regal cu aripele lui și acel al ministerului de agricultură și domenii) care reamintesc mănăstirile noastre din veacul XIV și care pentru acest cuvânt ar trebui—după cum am celui și aiurea—fixate în materiale mai trainice. Totuși, arhitecturii romini, atunci cind, zidind palatul artelor, ar fi trebuit să-și încunună opera lor națională, s'au reîntors la arhitectura banală a obișnuitelor clădiri monumentale. De ce nu s'a hotărât un concurs pentru acel palat? se întreabă corespondentul, care-și închipuie că noi avem chiar de pe acum un stil național, și nu-și dă samă că diferitele elemente arhitectonice bizantin-rominești nu și-au găsit încă pe un Grigorescu, care să le fi topit într'o înteză artistică.—Pentru pictorul Grigorescu, d. Montandon are admira-

țiunea aceea pe care o împărtășim cu toții și bănuște, ca și noi, urmașilor lui, că aceștia nu caută să se inspire din mediul nostru național.—Sculptura este abia pomenită, iar cea mai mare parte a corespondenței este consacrată artei decorative, cu diversele ei aplicațiuni, și mai ales acelor variate obiecte colecționate și grupate sub numele de *Trecutul nostru*, de care autorul se entusiasmează, gășind însă un mare cusur expoziției că nu le-a clasat metodic, neținând samă de cronologia artei rominești. Această critică, mai bine susținută, am celit-o de asemenea aiurea, sub semnătura d-lui N. Iorga, după cum am celit tot aiurea și propunerea de a se forma colecțiunii publice din materialul artistic adunat cu prilejul expoziției.—Seriozarea d-lui Montandon este ilustrată cu 5 reproduceri de clișee fotografice a citorva clădiri și obiecte din expoziție.

Revue internationale de l'Enseignement (15 Noembrie 1906).

Deschiderea conferințelor la facultatea de Litere de la Universitatea din Paris s'a făcut printr'o propunere din partea decanului *Alfred Croiset*.—Această expunere e alcătuită din mai multe părți: amintirea profesorilor dispăruți în cursul anului: Rambaud, Beljame, Himly; indicații statistice despre numărul studenților—sint 771 (261 studenți și 447 studente) străini,—contingentul cel mai mare îl dă, ca totdeauna, Rusia, Germania, și Statele Unite—; felul tuturor esamenelor și titlurilor; apoi chestiuni de administrație.—

Tot în acest număr se află și o scrioare din partea d-lui S. Haret, răspuns unui articol publicat la 15 Iunie asupra reformelor învățămîntului public în România de d. A. D. Xenopol.—Sub forma obiectivității științifice— așa se cuvinea pentru străini— d. Xenopol discută cele săvârșite de

către d. Haret ca ministru și cele plătuite de d. Vlădescu, dind dreptate acestuia din urmă și unor principii ale partidului conservator în chestie de învățămînt. Obligat să răspundă, d. Haret aduce faptele cunoscute tuturor din țară dospre încercarea de a diferenția învățămîntul rural de cel urban, încercarea de a schimba forma bifurcată a liceului superior sub motivul de a împedica înmulțirea proleariatului intelectual, cînd acest lucru se încercase cu mult înainte prin fixarea numărului elevilor dintr'o clasă, apoi asupra suprimării examenelor, chipului de a „întări universitățile“ al d-lui Vlădescu, și restabilirea unui adevăr asupra celui care a încercat desființarea universității din Iași și care nu e d. Haret și nici partidul liberal după cum afirmase d. Xenopol.

Cum să vede, discuția e mai mult politică de cît științifică și de accia d. Haret își exprimă chiar părerea de rău că ne dăm în vilcag în fața străinilor cu ce avem mai rău în țara noastră.

Nuova Antologia (1 Noembrie 1906), *Arturo Graf*: Universitatea viitoare. Este un discurs ținut la 27 Octombrie a. e. cu ocaziunea serbării celui de al cincilea centenar al universității din Turin, în care bătrînul poet și filolog arată rostul pe care trebuie să-l îndeplinească o Universitate și acela pe care-l va avea în adevăr în viitor. Ne gășim într'o perioadă de tranziție, zice el, și mai mult de cît ori cînd e nevoie ca oamenii ce fac parte din pătura conducătoare să fie cu adevărat oameni și nu păpuși; dar această pătură conducătoare, Universitatea în mare parte o formează și de accia Universitatea trebuie să nu ignoreze spiritul timpului, să nu nesocotească viața ce o încunjură ci să dea adevărata cultură adică „expansiunea, intensificarea și înălțarea întregii vieți.“ Ea nu trebuie să prefere numai

acele științe care urmăresc scopul practic de a supune omului natura, ci trebuie să favorizeze deopotrivă și pe acele așa numite științe morale care fac pe om să se cunoască pe el însuși. Dar nu s-a îndeplinit rolul Universității dacă se mărginește numai în transmiterea științei; ea trebuie să mărească această știință, să întărească iubirea de adevăr și să ațite spiritul de cercetare; învățământul ei nu trebuie să fie tehnic ci științific, căci Universitatea nu e școală profesională. Mai mult de cit orice însăși Universitatea trebuie să formeze caractere.

Revista d'Italia (Noembrie 1906). Într'un articol intitulat *Ce ne învață expoziția*, *Giorgio Arcoleo*, scoate în relief importanța, pentru Italia, a expozițiunii din Milano. Numai faptul că această expoziție a fost începută nu prin opera oficială a guvernului, ci prin libera inițiativă a unei cetăți, care, cași un stat, strânge fonduri, comunică cu state străine și le obține participarea, probează că în Italia există un popor, o viață în afară și deasupra mecanismelor externe de partizi, legi și regulamente. Și aceasta e un semn sigur de progres, prelușul unei ere nouă; și un semn și mai îmbucurător este concursul pe care l-au dat acestei cetăți, toate celelalte părți ale Italiei. Dar care e folosul ce va rămîne pe urma acestei expoziții, se întreabă autorul, atunci cînd fiecare, după terminarea periodului de serbări, se va reîntoarce să-și lupte lupta vieții sale zilnice? Folosul va fi, nu în aceea ce s-a admirat, dar în aceea ce s'a trezit în sufletul fiecărui; opere de artă se pot admira și la muzee, dar din expoziție nu poate eși cineva cum a intrat; ci fără să vrea va căștiga un orizont mai mare, va trebui să se simtă mai aproape de oamenii timpului nostru, mai solidar cu dinșii.—Apoi, acum pentru întâia dată Italia s'a luat la întrecere cu celelalte state;

încercarea însăși ar fi deja un folos, dar recunoașterea puterii sale, valcează cit și recunoașterea unui stat prin forța diplomației sau a armelor, căci recunoașterea se dă energiei unui întreg popor.

Deutsche Monatschrifte (Noembrie 1906). *Erich Meyer*: *Ce înseamnă opera lui Ibsen pentru poporul german și pentru literatura dramatică germană?*—Autorul constată dela început că în viața intelectuală germană, Ibsen a devenit o forță cum nu a devenit niciun poet german din timpurile generației actuale, căci el a fost un cugetător și un luptător care cu un curaj neclintit a supus analizei cele mai grave probleme ale vieții actuale. Ibsen n-a fost un poet pesimist și desprețuitor de oameni; el a desprețuit numai „compacta majoritate“, cum o numea el, dar n-a pierdut speranța în vremuri mai bune, pentru a căror mai grabnică venire a luptat, ci a considerat timpul de față numai ca o perioadă de trauziție. Partea binefăcătoare din opera sa, este mai cu seamă iubirea sa aproape fanatică de adevăr. Această temă—iubirea de adevăr—ne întîmpină pretutindenea la Ibsen și toate celelalte probleme puse de el în discuție, sînt luminate de dînsa. Așa e în primul rînd cu problema educației și a căsniciei. Mai evident se vede aceasta în „Casa de păpuși“, dar aceeași preocupăție se vede și în multe din celelalte drame ale sale. Un punct caracteristic în această privință este faptul că în dramele sale, în toate căsniciile sfărmate, adulterul nu joacă niciun rol, în deosebire de dramele franceze ori mai bine zis romane, în care tocmai adulterul formează centrul acțiunii. Din acest punct de vedere, zice autorul, Ibsen reprezintă concepția germanică a familiei și a făcut un mare serviciu literaturii dramatice germane, liberînd-o de un element ne-german. Și din punct de vedere tec-

nic Ibsen a influențat mult drama germană; și un pas mai departe ar fi, încheie autorul, dacă poezii influențați de el ar renunța la simbolismul său, căci simbolismul și misticismul este ceea ce unește pe Ibsen cu neoromantismul de care dealtmintețea prin valoarea sa morală stă așa de departe.

Sozialistische Monats-Hefte (Noembrie 1906). *Eduard David* în *Insemnătatea Congresului din Mannheim*, constată complectă înfrângerea a acelei grupări din partidul socialist german, cunoscută sub numele de gruparea ultraradicală sau revoluționară și condusă de K. Kautsky, Rosa Luxemburg, Mehring, Stadlhagen etc., care ducea lupta în contra „Revisionismului” devenit puternic mai ales în sindicatele de lucrători — așa numitele *Gewerkschaften*. Lupta în congres a început-o Kautsky, care a susținut subordonarea sindicatelor față de partid; Bebel însă s'a ridicat în contra acestei păreri și din contra primi cu grăbire amendamentul lui Legien, care, declarând că hotărîrea în privința grevei generale luată în Colonia nu stă în contradicție cu cea luată la Jena, făcu ea în mod oficial să se recunoască ca fără temelie orice acuzare adusă în potriua conducătorilor sindicatelor. Kautsky, simțind că va fi în minoritate și-a retras în ultimul moment propunerea de la vot, decît slăbiciunea grupării sale să dădu pe față cu ocazia votării amendamentului lui Legien, care obținu 323 voturi pentru și numai 60 contra. Astfel, încheie autorul, s'a sfîrșit și cu revoluționarismul cel importat din Rusia, și partidul social-democrat german se va încorda cu toată forța pentru lărgirea puterii sale parlamentare.

Zeitschrift für romanische Philologie. (No. 3 și 5 din 1906) Printre multe etimologii romane, d. *Lazar Șăineanu* publică și citeva ro-

minești. Este însă supărător că autorul, care a avut fericirea să pătrundă la o revistă așa de importantă cum este *Zeitschrift für romanische Philologie*, publică lucruri ori cunoscute ori prea hazardate. Așa, este cunoscut că *dezmițără* vine din lat. *merda*, — lucrul a fost spus de d. A. Philippide în trei locuri din *Principii de istoria limbii*, pag. 29, 99, 148. (În Dicționarul d-lui Sextil Pușcariu această etimologie se găsește ca... comunicată de d. Candrea!). Este iarăș cunoscut că *curcubăă*, *cucurbăă* cuprinde în ultima parte pe verbul *beă*, iar în prima un cuvînt care însemnă *curbură* (Acest lucru îl știe și d. Sextil Pușcariu și, la nevoie, i l-ar fi putut comunica și d. Candrea.); admitînd pentru această primă parte un **cocur*, care s-ar fi găsinđ și în *co-cîrlă*, autorul nu înaintează cu nimic.

Mi se pare apot prea hazardat a deriva pe *mămăligă* dela *mamă*; este foarte greu a despărți acest cuvînt de *mălaă*, ital. *melliga* maîs, venețian *melega* millet, maîs. Pentru *șip crier* și *jeter* autorul admite o origină onomatopeică. Totuș cele două înțelesuri trebuie bine separate; probabil avem aici a face cu două cuvinte deosebite, ale căror etimologii trebuie căutate alurea. În ce privește *șip crier*, el se derivă din lat. *tinnipo*, în legătură cu *șiuă* din *tinnio* și *ciripesc*, nr. *șiu*, *șiripedzu* din **tinniulo*, dupăcum a arătat G. Pascu în Arhiva din Iași XVII 275 (Iunie 1906). În schimb pentru vr. *imă*=*mamă* s-ar putea admite, împreună cu autorul, un **amma*, ca formă laterală a lui *mamma* (cf. *tata* și *atta*), de unde și tirol. *oma*, alb. *amă*, tosc. *amă*; ar rămînea însă de explicat prefacerea în *ă* a lui *a* accent. urmat de *m*. În sfîrșit merită atenție și etimologiile *cîcoșă* și *cîclocovină* din *cîcoacă*=*cîcoară*.

Ar fi de dorit însă ca aceste observații să nu fie exploatare de „adversarii” mai ales nefilologii ai d-lui Șăi-

neanu. Cu toate greșelile sale, d. Șăineanu este un om învățat, de care nu se poate vorbi cu ușurință și dispreț.

Contemporary Review, (London, Noembrie).—Lordul *Everlay*, în **Spaima Navală**, studiază organizarea marinei militare a celor trei mari Puteri navale: Anglia, Franța și Germania. Se știe că Anglia a luat inițiativa de a reduce cheltuielile armamentului maritim, și-a invitat pentru primăvara viitoare, pe celelalte puteri navale la conferința dela Haga, să consimtă și ele la reducerea programului lor de înarmare pe mare. Această inițiativă a fost întâmpinată de o mare parte din presa engleză cu vii protestări: ea vede în reducerea cheltuielilor marinei o mare primejdie națională pentru Anglia. Franța și Germania, după 14 ani, când își vor fi pus în practică actualul program de înarmare maritimă, vor fi mult mai puternice decît Anglia. Autorul se ridică împotriva acestor afirmări izvorite, nu din studiul serios al adevăratei situații, ci din o exagerată spaimă patriotică. Comparația a fost făcută între starea *presupusă* de după realizarea programelor înarmărilor maritime ale Franței și Germaniei și între cea *actuală* a Angliei. Dar, reducerea cheltuielilor, la acest capitol, pentru Anglia, nu însemnă starea ei pe loc. După 14 ani flota engleză va fi, cu toate reducerile propuse în cheltuețele actuale, mult mai tare decît flotele Franței și Germaniei din aceeași epocă. Propunerile de reduceri vin dela Democrația engleză, care și-a găsit expresia în ultimele alegeri generale. Această Democrație numai de lipsă de patriotism nu poate fi acuzată; ea cunoaște nevoile reale ale țării și-și dă seama unde-i primejdia și unde-i risipa. Democrația engleză va ști să convingă Democrația din Franța și Germania să meargă în aceeași direcție. Războiul Ruso-Japonez a dovedit că

tăria unei flote o' fac vasele mari, căci aceste pot avea tunurile mari. Raportul actual din acest punct de vedere între Anglia, Franța și Germania e cu totul în avantajul Angliei: numărul vaselor mari de 14,000 tone e pentru Anglia de 40; pentru Franța de 6; pentru Germania de 0. După 14 ani, adică după realizarea completă a programelor actuale de înarmare ale celor trei Puteri, Anglia va avea 79 de vase mari, reprezentînd, 1,250,000 tone; Franța va avea 38 de vase mari cu 548,800 tone în total; iar Germania va avea tot 38 vase mari cu 562,000 tone conținut. Aceasta va fi situația reală la epoca care înspăimîntă azi pe cei care dezaproabă actualele reduceri făcute la cheltuețele construcțiilor vaselor de războiu. E nevoie oare ca disproporția între numărul vaselor engleze față de cele germane și franceze să ajungă mai mare în suferința altor servicii ale Statului?

North American Review, (New-York, Noembrie).—Dr. *Goldwin Smith* analizează neajunsurile Constituției Statelor-Unite — „Defectele Constituției” — Se pare că actuala Constituție a Americii de Nord nu se mai potrivește cu stadiul ei actual de dezvoltare. Chestia modificării Constituției pasionează azi presa americană; autorul articolului de față se ocupă de ea cu ocazia comentării mult răspînditei broșuri a lui *Walter Clark*: „Cîteva defecte în Constituțiunea Americană”. Mulți sînt de părere că actuala Constituție nu corespunde unui ideal complet democratic, ideal care a fost tradat chiar de primii ei făuritori. Autorul e împotriva acestei păreri, dar admite că, ceea ce a putut fi bun pe timpul lui Washington și Franklin azi e dăunător și nedrept. Principiul egalității reprezentării în Senat a tuturor Statelor, azi e cu totul absurd; e nedrept și anti-democratic ca Nevada, care are

40,000 locuitori, să aleagă tot atâți senatori ca și New-York care are 8,000,000 locuitori. Apoi, separația completă a puterii legislative de cea executivă, ori cîte foloase ar aduce, nu poate contribui la formarea oamenilor de stat. Cei care au dat Constituția Statelor-Unite s-au inspirat dela *Montesquieu* care, se știe, n-a înțeles spiritul Constituției Engleze, crezînd că ea admite o desevirșită independență între puterea executivă și cea legislativă. *Montesquieu* n-a observat că în Anglia, re-
 ala putere executivă nu era *Regele*, ci *Cabinetul Ministerial* ai cărui membri erau controlați de adunarea legislativă; așa că centrul puterii executive rezida tot în adunarea legislativă. O altă serie de neajunsuri izvo-răsc din faptul că actuala Constituție poartă încă semnul originii ei istorice: cînd diferitele state au aruncat suveranitatea Angliei, ele au căutat—in

organizarea lor federativă—să-și asigure fie-care propria-i suveranitate. De aici rezultă starea de astăzi că, în Statele-Unite nu există puterea suverană; ori dacă este, ea nu se află în *națiune* ci împrăștiată în diferitele State. Un alt rău, din ce în ce mai primejdios, e covârșitoarea influență ce capătă partidele politice—sub forma lor imorală de organizare—în viața politică a țării. Autorul recunoaște dreptatea *reformiștilor*, dar cere multă prudență în schimbarea legii fundamentale a statului american.

Review of Reviews, (London, Noembrie).—Dl. *Stead* publică un interesant studiu asupra prințului *Hohenlohe*, ale cărui *Memorii* au stîr-nit atîtea discuții în ultimul timp. Dl. *Stead* afirmă că o parte din presă a căutat să se folosească de aceste „*Memorii*” pentru a ațîța pe germano-fobii din Anglia.